Boeken

4

4 *De kunst van het geven*

Auteurs: Seneca. Vertaling en nawoord: Vincent Hunink

Uitgever: Athenaeum-Polak & Van Gennep, 2022

Uitvoering: hardcover, 144 pag.

Prijs: € 14,99

Seneca's *De beneficiis* is beslist niet zijn meest gelezen werk. In zeven boeken verkent de stoïcijnse filosoof vrij systematisch de verschillende aspecten van de kunst van het geven en ontvangen van gunsten. Wat moeten we geven, op welke manier en aan wie? Hoe gaan we om met reacties van de begunstigde? Hoe moeten we gunsten ontvangen en van wie? En is het verlenen van gunsten een doel op zich? Het zijn vragen van alle tijden, die aan relevantie weinig hebben ingeboet.

Ook in dit werk leren we Seneca kennen als een scherpzinnig denker met een onafhankelijke en kritische geest, een gezonde dosis nuchterheid, een uitstekende mensenkennis en een goede observator met heel wat psychologisch inzicht, maar niet minder als een bijzonder getalenteerd schrijver wiens rake en snedige formuleringen ook in de Nederlandse vertaling merkbaar zijn. En Seneca legt ook hier zijn filosofische lat hoog. In *De beneficiis* hanteert hij een bijzonder hooggestemde interpretatie van de gunst, die wordt gekenmerkt door een belangeloze generositeit wars van elke economische bijbedoeling (geen berekenend *do ut des* dus), en die is gebaseerd op een doorgedreven rationaliteit. Kortom, Seneca's kijk op 'de kunst van het geven' ademt een stoïcijnse geest.

In een kort nawoord brengt Hunink de meest elementaire gegevens over Seneca's leven en werk in herinnering, schetst hij de grote lijnen van *De beneficiis*, en biedt hij een interessante kritische evaluatie van het werk, met aandacht voor de actuele relevantie ervan. Er volgt ook een verantwoording van de geselecteerde stukken (boeken 1-2 integraal, grote delen van boeken 3 en 4, en de slotpassage van boek 7) en de gemaakte keuzes bij de vertaling (sleutelermen als *beneficium* en *gratia* stellen de vertaler steeds opnieuw voor uitdagingen). De informatie die in het namenregister is opgenomen, is duidelijk zorgvuldig overdacht (met een kleine lapsus: Claudius wordt er ten onrechte gekarakteriseerd als de derde Romeinse keizer; dat was Caligula natuurlijk, zoals overigens uit datzelfde namenregister blijkt. Een enkele kruisverwijzing – bij Rebilus – stuurt de lezer het niemandsland in, maar dat zijn *minutiae* die enkel opvallen als kleine donkere vlekjes op een smetteloos witte toga).

Als smaakmaker volgen hierna nog enkele lukraak gekozen kernachtige frasen, die elk op zich het overdenken meer dan waard zijn. 'Traag willen duidt op niet willen' (p. 38). 'De een moet dadelijk vergeten wat hij gaf, de ander nooit wat hij ontving' (p. 42). 'Wie pas dankzegt als iedereen de deur is uitgewerkt, is ondankbaar' (p. 60). 'Een gunst graag aannemen is meteen er iets ervoor terugdoen' (p. 68). 'Een dankbaar mens put altijd genoegen uit een gunst, een ondankbaar mens maar eenmaal' (p. 81). 'Als we alleen gunsten verlenen wanneer we die ook terugkrijgen, kunnen we beter sterven zonder testament' (p. 105). 'Wie dankbaar is uit angst, die noem ik ondankbaar' (p. 113).

Heeft de lezer met bovenstaande fraaie gezegden meteen het beste gehad? Geenszins! Het hele boekje staat vol met dit soort raak geformuleerde bespiegelingen. Met warme dank aan Seneca, maar niet minder aan zijn bevlogen vertaler Vincent Hunink, die de Nederlandstalige lezers eens te meer met een grote gunst aan zich verbindt. En dus is het meer dan gepast om iets terug te zeggen, 'met des te meer nadruk [omdat] het gaat om iets groots. En met dit erbij: "U hebt meer mensen aan u verplicht dan u denkt!"' (p. 61).

Geert Roskam